

TSTE05 Elektronik & mätteknik

Föreläsning 3

Likströmsteori: Problemlösning

Mikael Olofsson

Institutionen för Systemteknik (ISY)

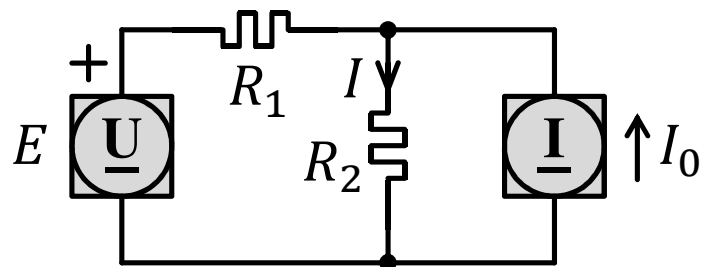
Ämnesområdet Elektroniska kretsar och system

Lösningssmetodik

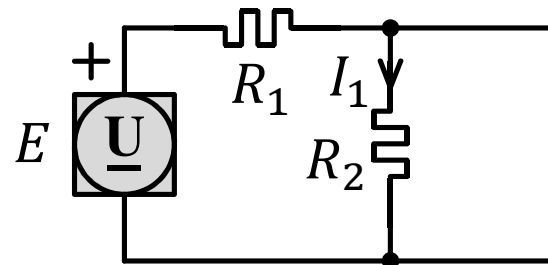
– Superposition

1. Betrakta en källa i taget och gör följande:
 - Nollställ övriga källor
 - Bestäm sökt storhet
2. Addera delresultaten

Exempel: Sök I .

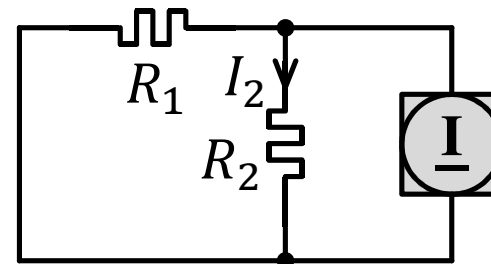
Betrakta E . Nollställ I_0 (avbrott). Bestäm I_1 .

Ohms lag, seriekoppling:

$$I_1 = \frac{E}{R_1 + R_2}$$

Betrakta I_0 . Nollställ E (kortslutning). Bestäm I_2 .

Strömdelning:

$$I_2 = \frac{R_1}{R_1 + R_2} I_0$$

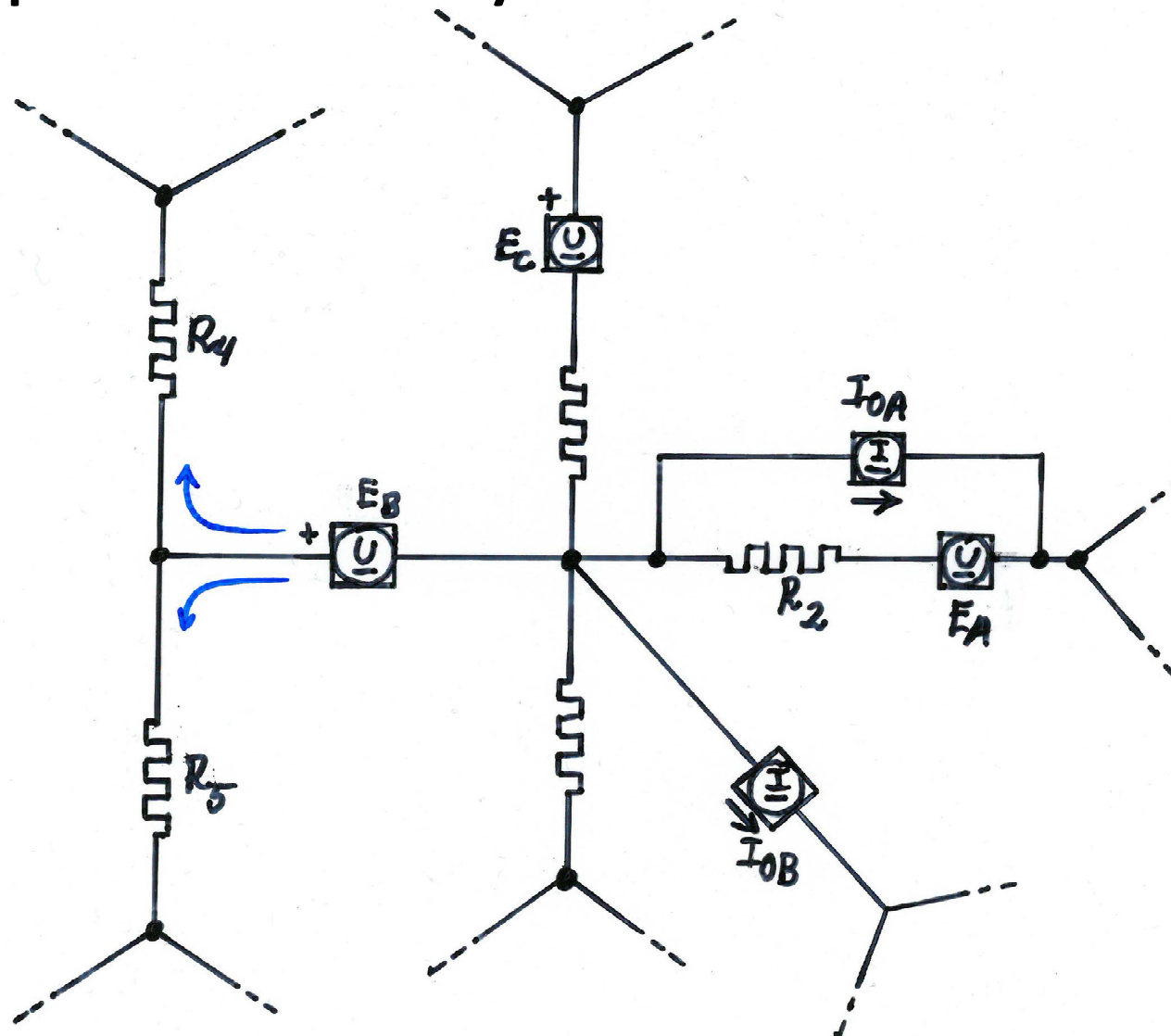
Addera resultaten för att bestämma I .

$$I = I_1 + I_2 = \frac{E + R_1 I_0}{R_1 + R_2}$$

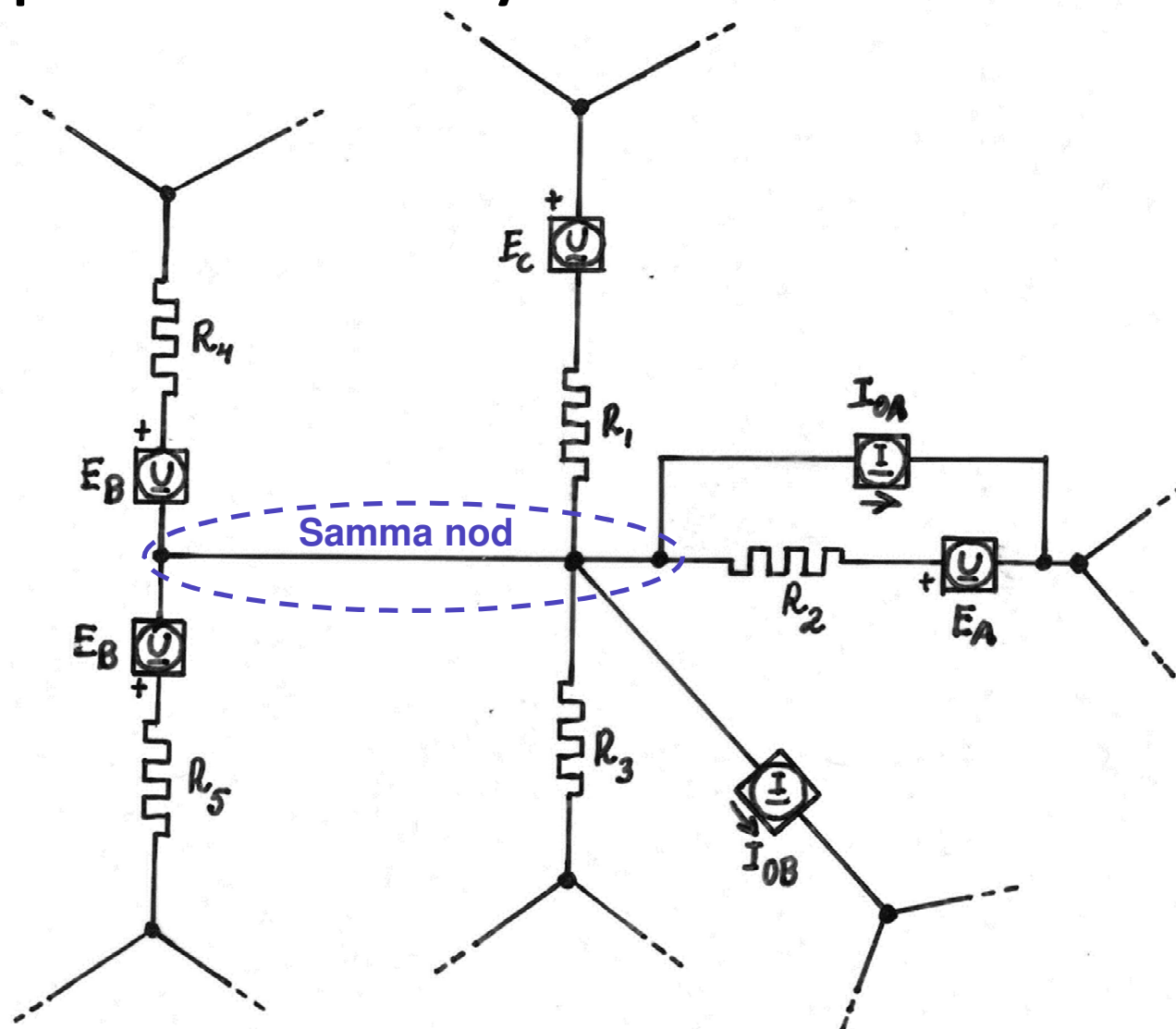
Metodik Nodanalys

- 1* Eliminera grenar bestående av ensamma ideala spänningskällor.**
- 2* Jorda en nod.**
- 3* Inför nodpotentialer i övriga noder.**
- 4* Inför referensriktningar för strömmarna i varje gren, och ställ upp en ekvation för varje nod (utom den jordade) med KCL.**

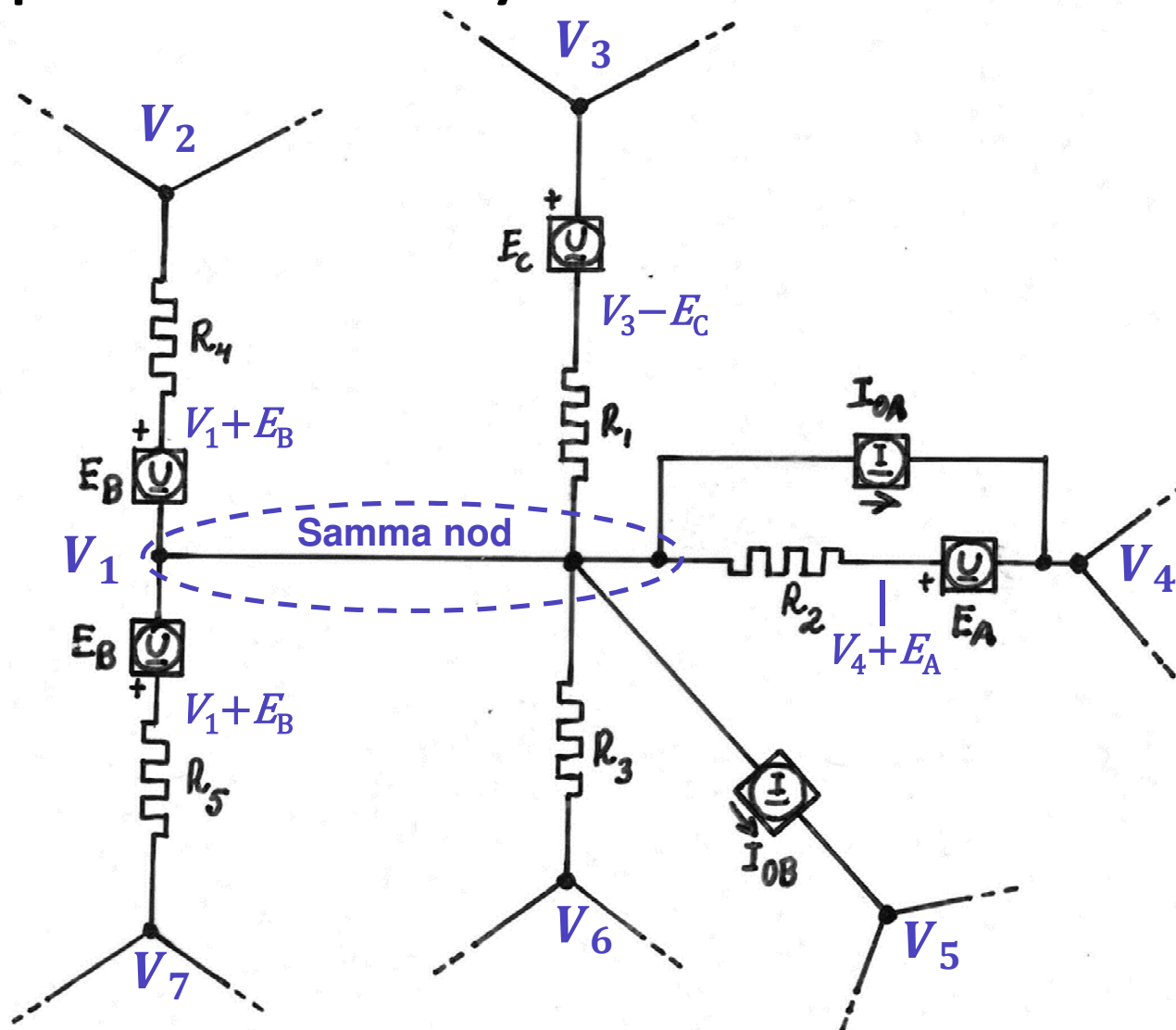
Exempel Nodanalys – Eliminera ensam spänningskälla

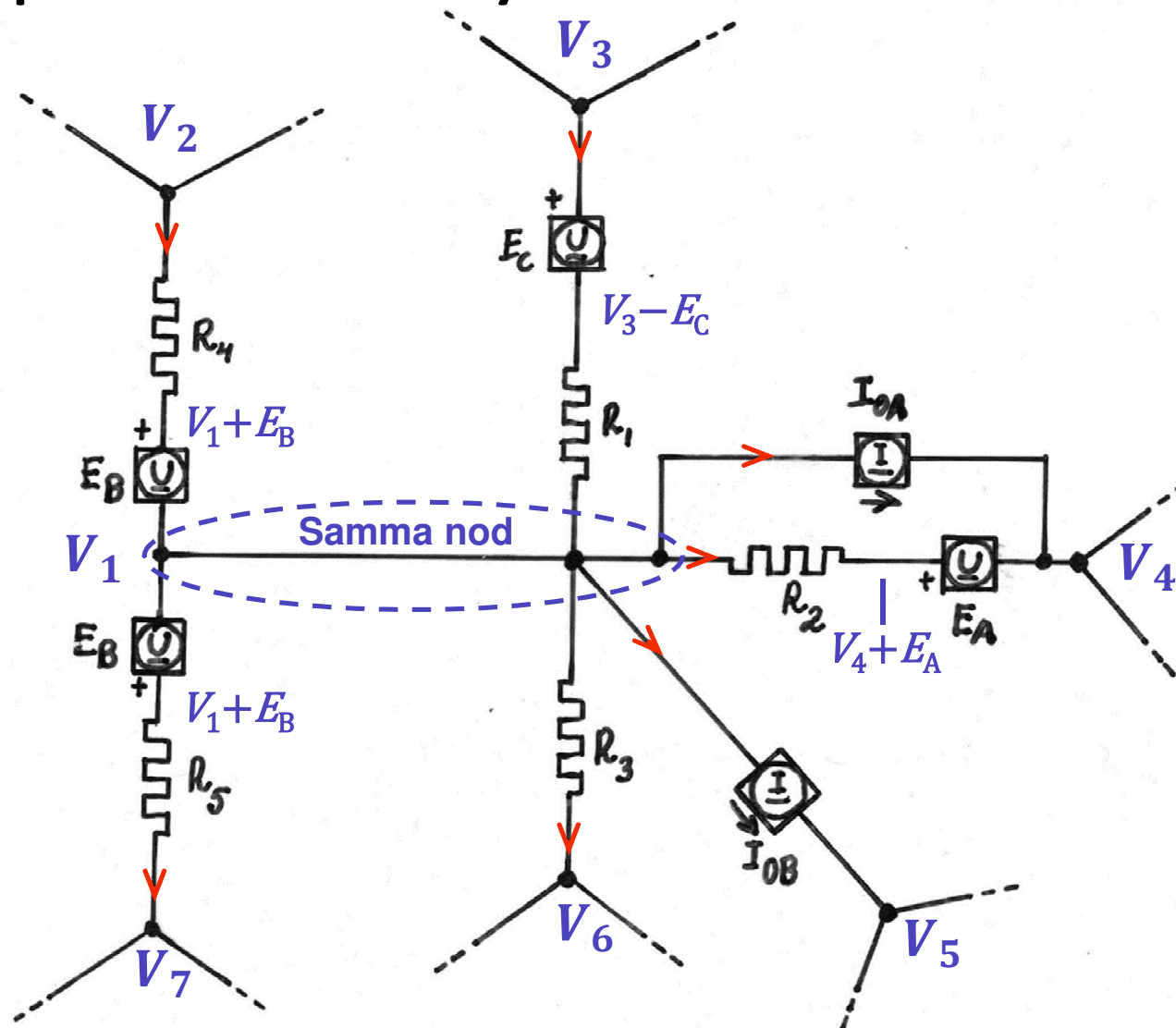
Exempel Nodanalys – Identifiera noder

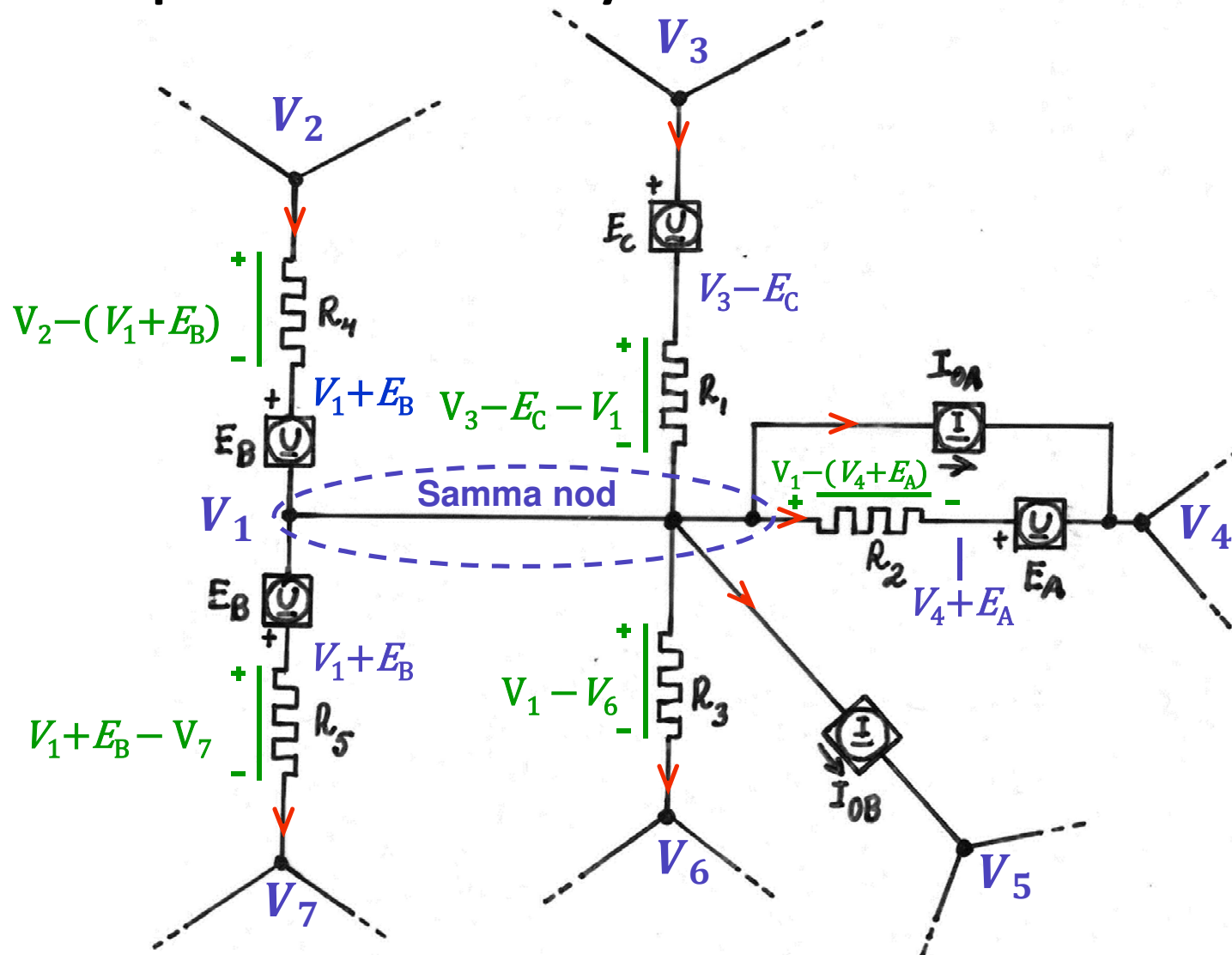
Exempel Nodanalys – Inför nodpotentialer

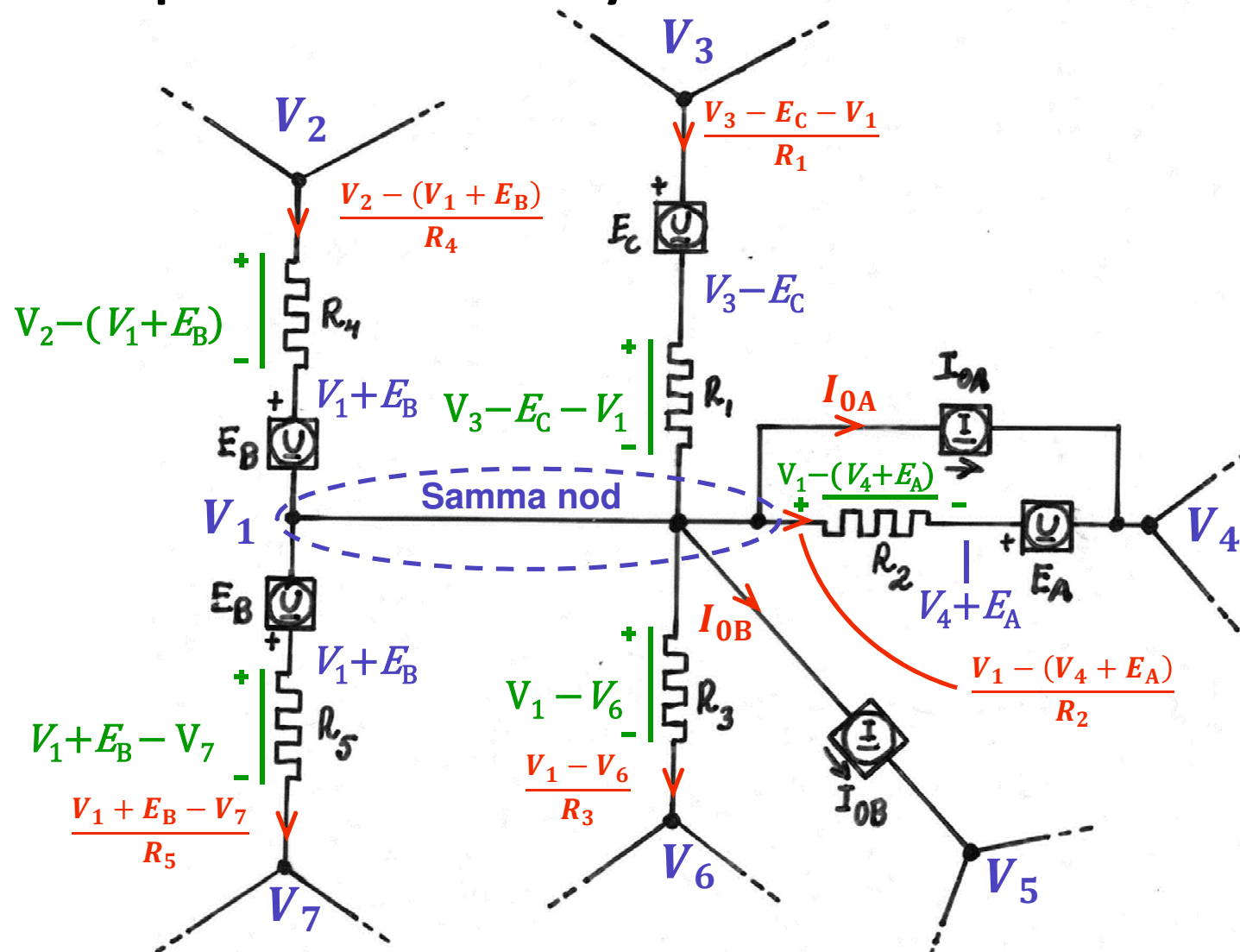
Exempel Nodanalys – Strömmar

Exempel Nodanalys – Spänningar över resistanser

Exempel Nodanalys – Teckna Kirchhoffs strömlag

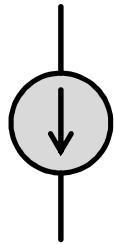

$$\text{KCL i pkt 1: } \frac{V_2 - (V_1 + E_B)}{R_4} + \frac{V_3 - E_C - V_1}{R_1} - I_{0A} - \frac{V_1 - (V_4 + E_A)}{R_2} - I_{0B} - \frac{V_1 - V_6}{R_3} - \frac{V_1 + E_B - V_7}{R_5} = 0$$

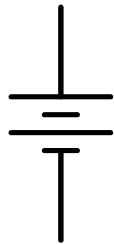
Goda råd inför inlämningsuppgift 1

- Definiera *alla* använda storheter, annars vet jag inte vad du menar med dem.
- Använd vedertagen matematisk notation.
- Alla svar ska ges som närmevärden med minst tre värdesiffror.
- Avrunda inte delresultat. Om du använder Matlab: Matlab har fler siffror än vad Matlab per default redovisar. Följande kommando är bra:
format long
- Vid handskrivna lösningar: Skanna in dem med någon av LiUs skrivare.
- Bifoga uppgiftsbladet. Skanna helst in det.

Symboler i inlämningsuppgift 1

Ideal strömkälla - $2\text{m} = 2\text{mA}$

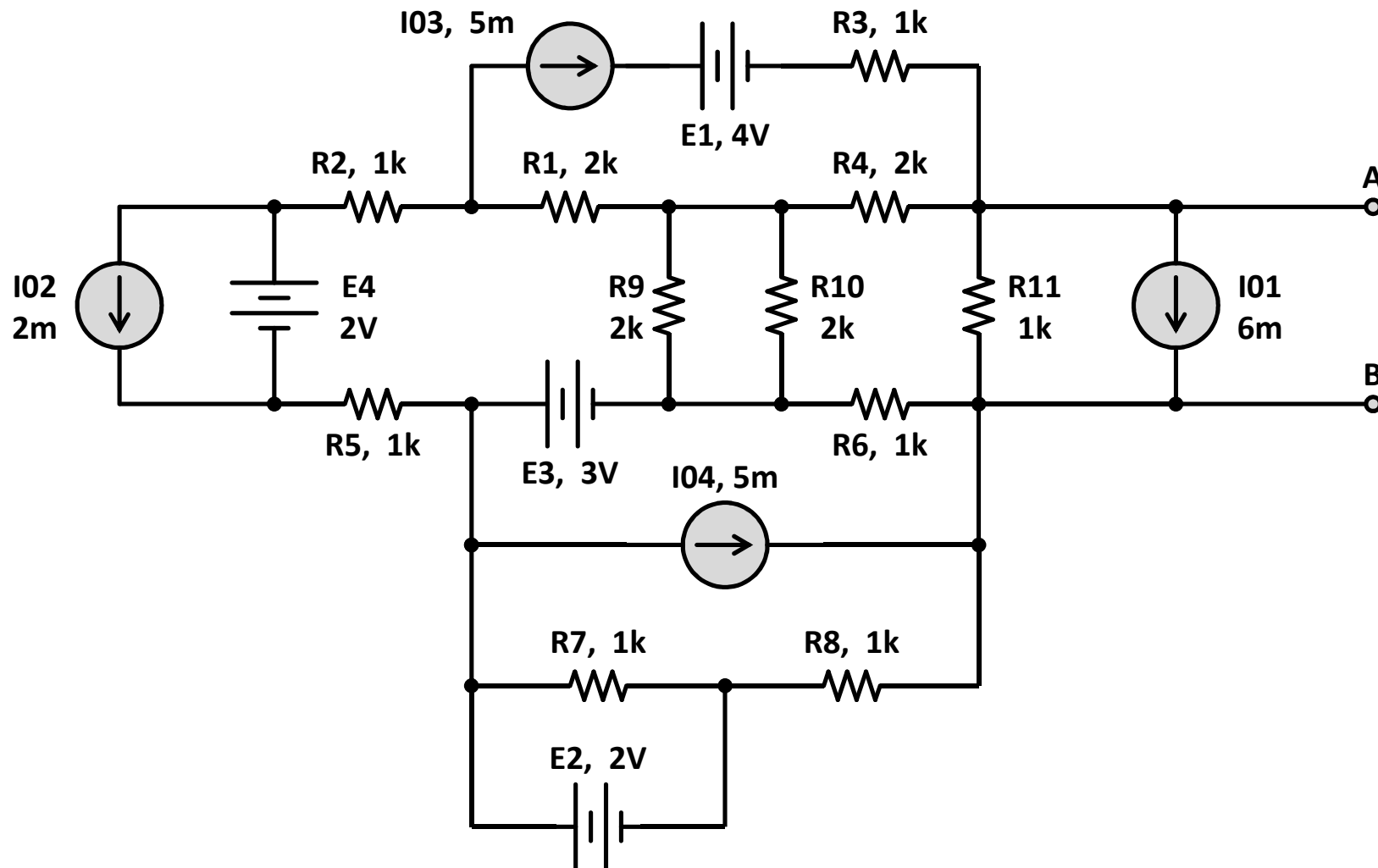
Ideal spänningskälla (långt streck +, kort streck -)

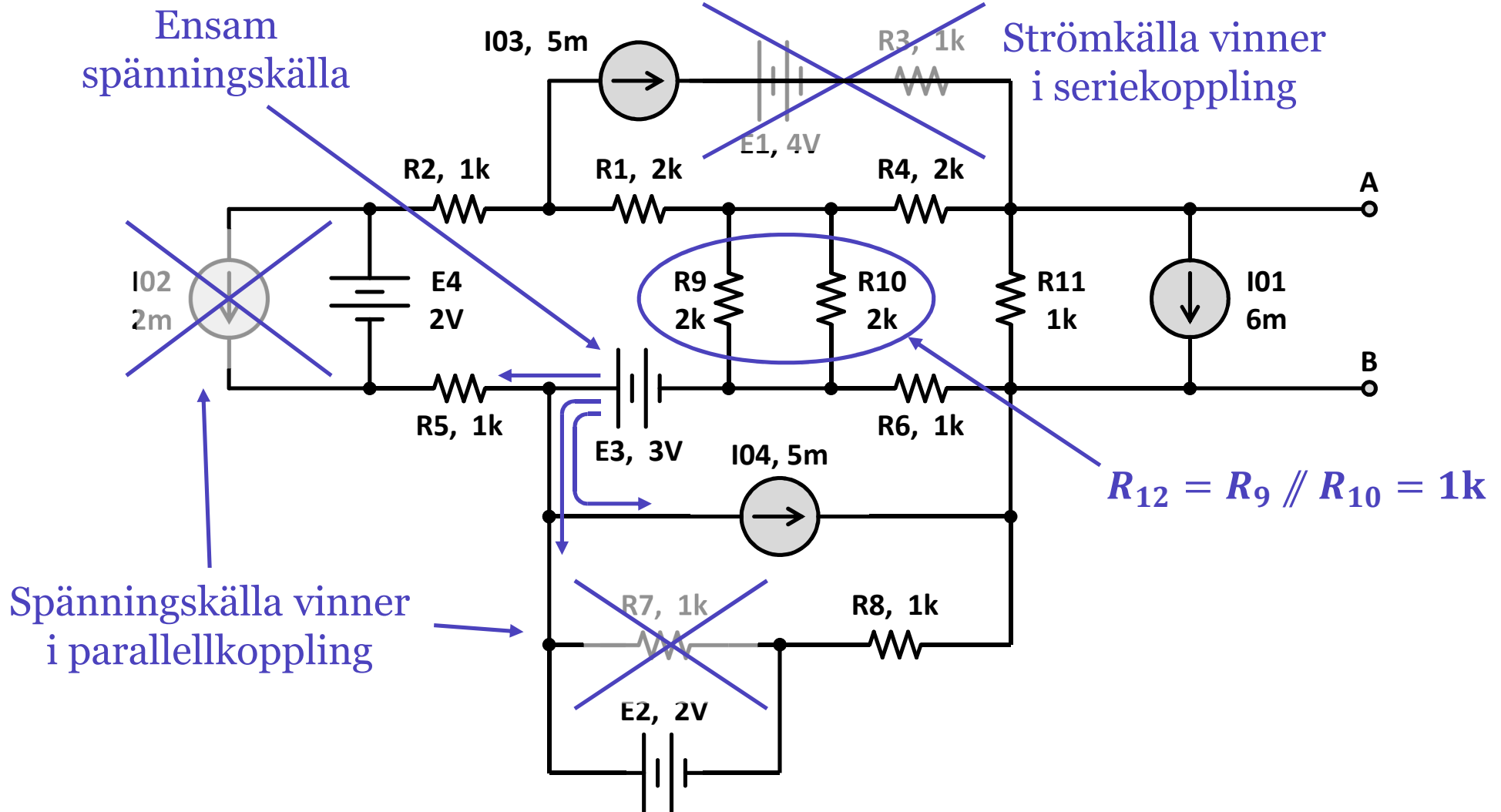
Resistans - $5\text{k} = 5\text{k}\Omega$

Exempel likströmsteori (typ inlämning 1)

Ersätt denna krets med en theveninekvivalent. Samtliga källor är ideala.

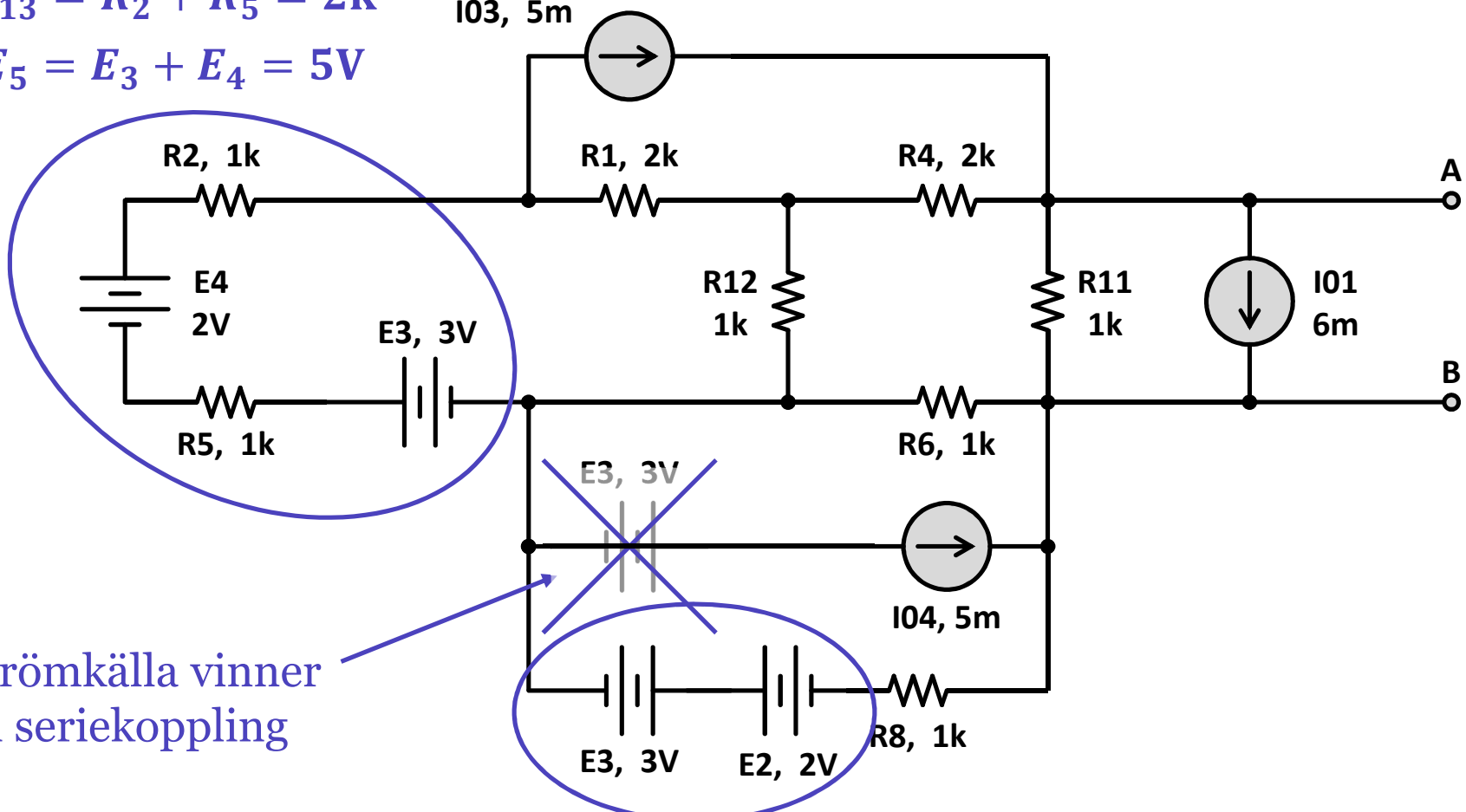
Exempel likströmsteori – förenklingar

Exempel likströmsteori – fler förenklingar

$$R_{13} = R_2 + R_5 = 2k$$

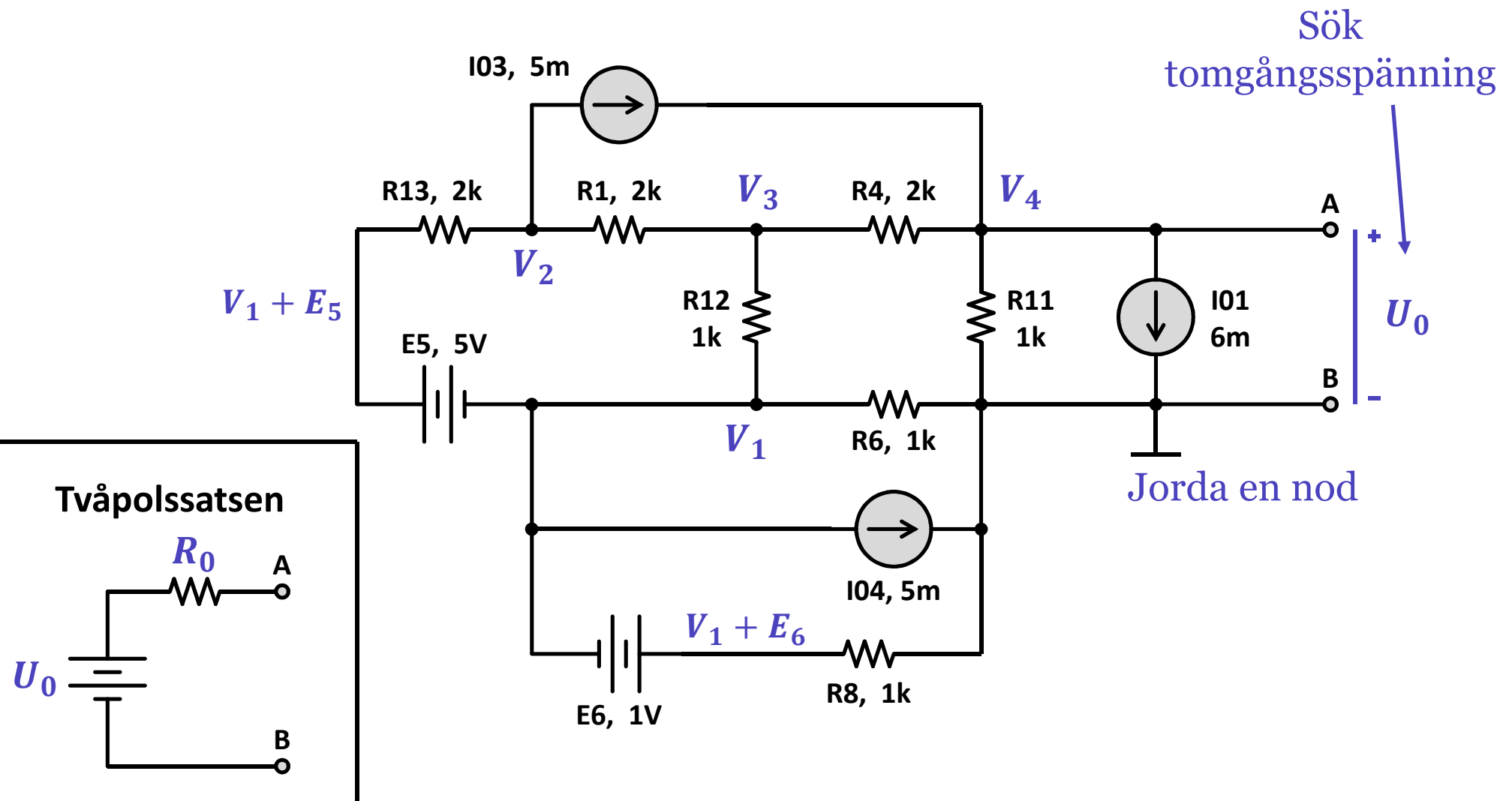
$$E_5 = E_3 + E_4 = 5V$$

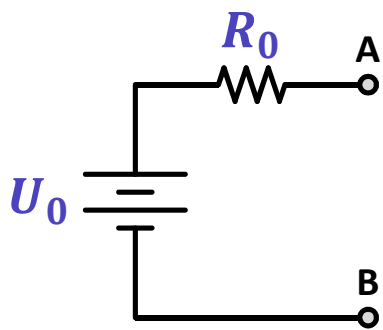
Strömkälla vinner i seriekoppling

$$E_6 = E_3 - E_2 = 1V \quad (\text{Vänd som } E_3)$$

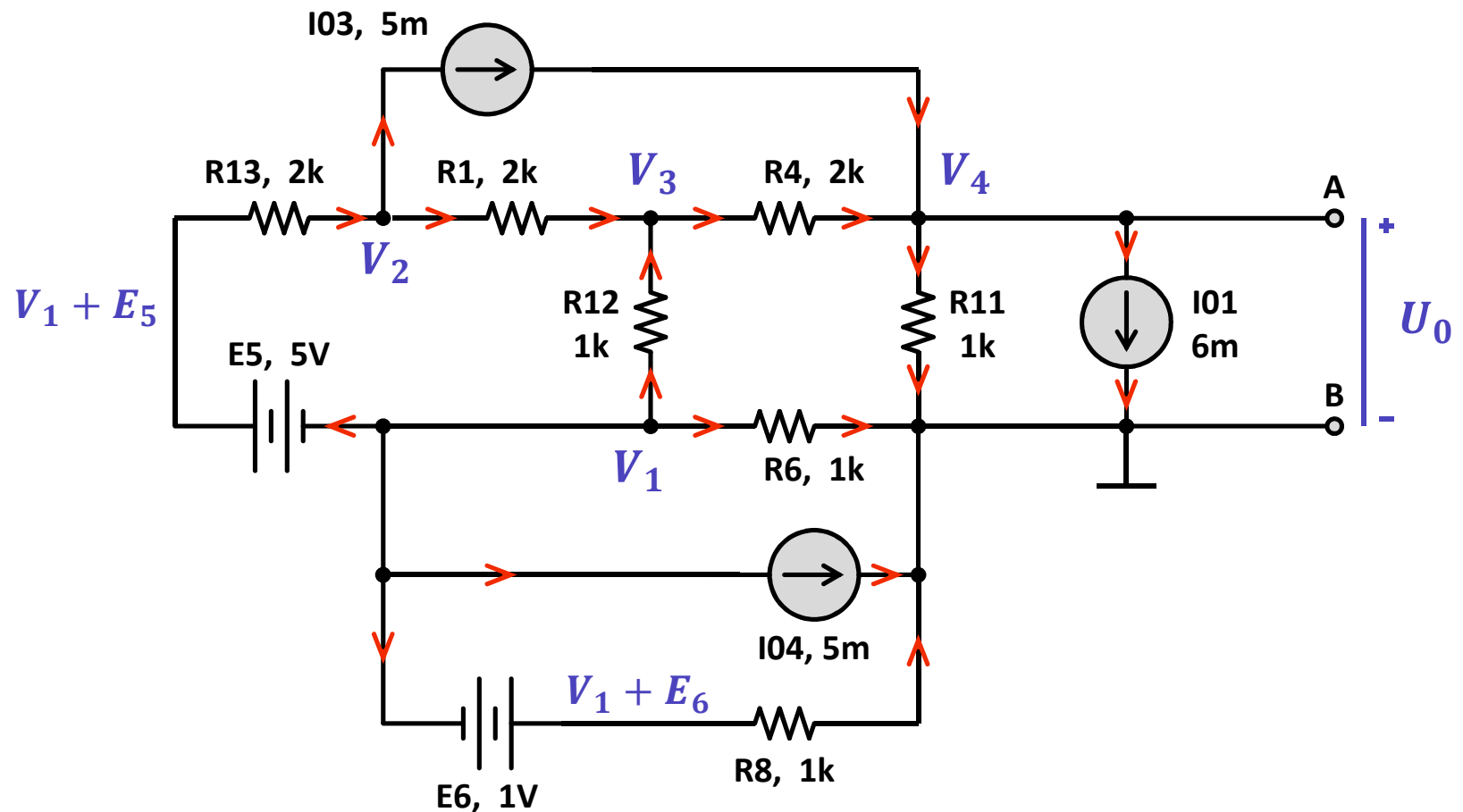
Exempel likströmsteori – Potentialer, mm

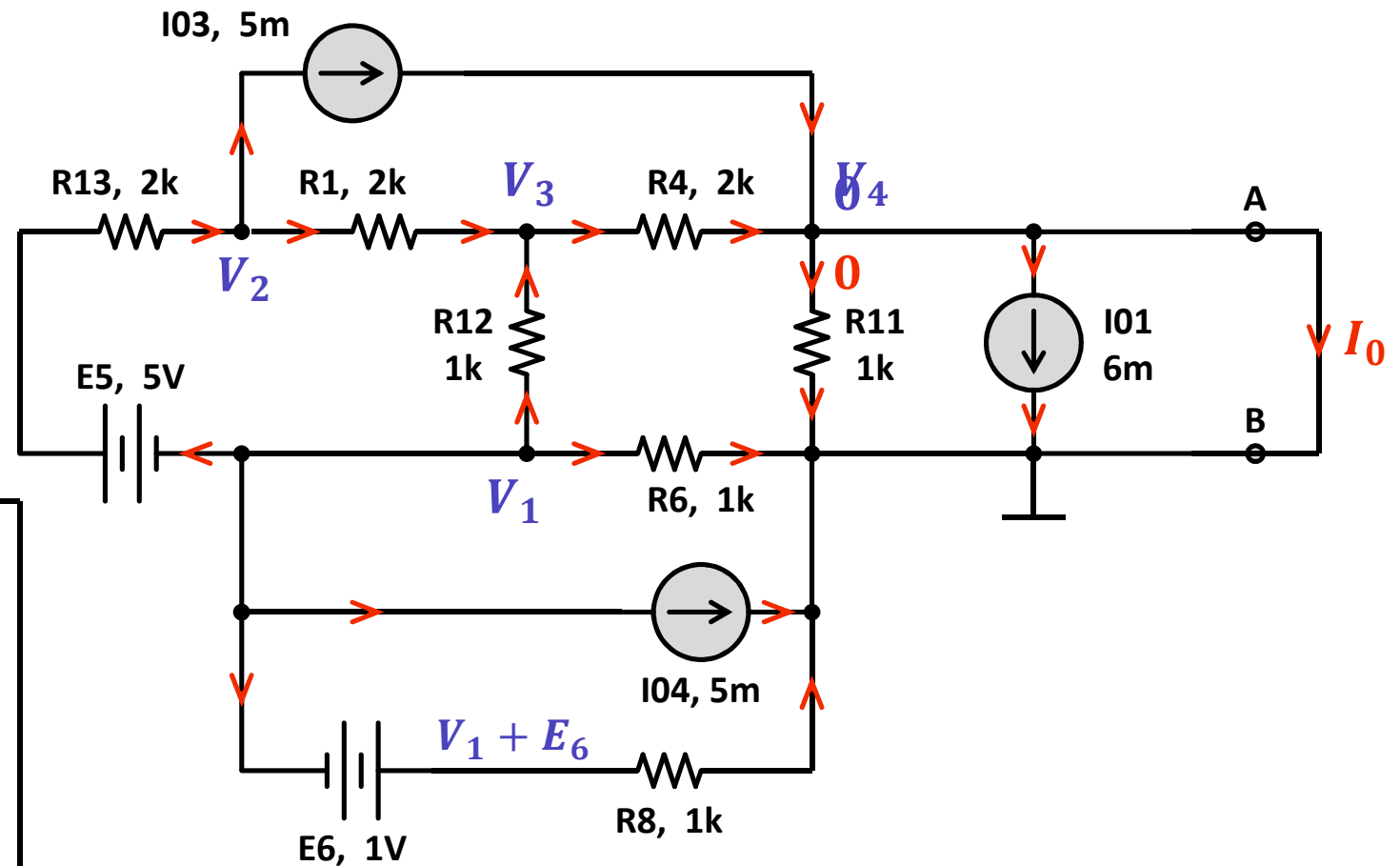
Tvåpolssatsen

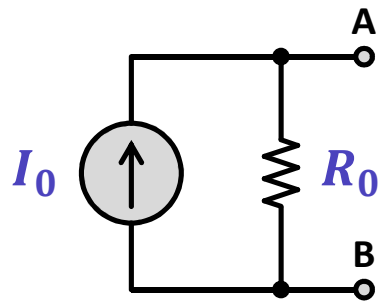
Exempel likströmsteori – Strömmar

Exempel likströmsteori – Kortslutningsström

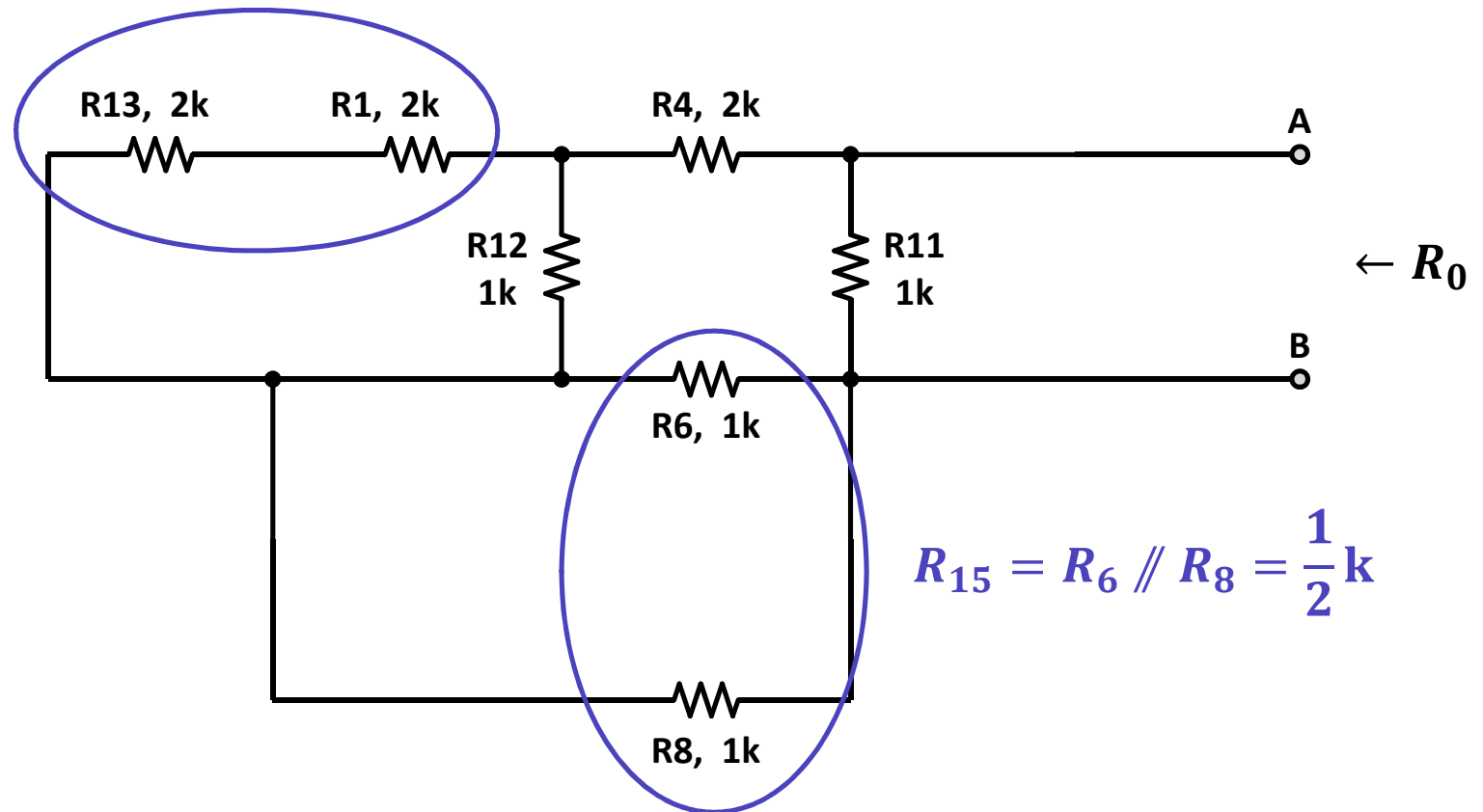

Nortons teorem

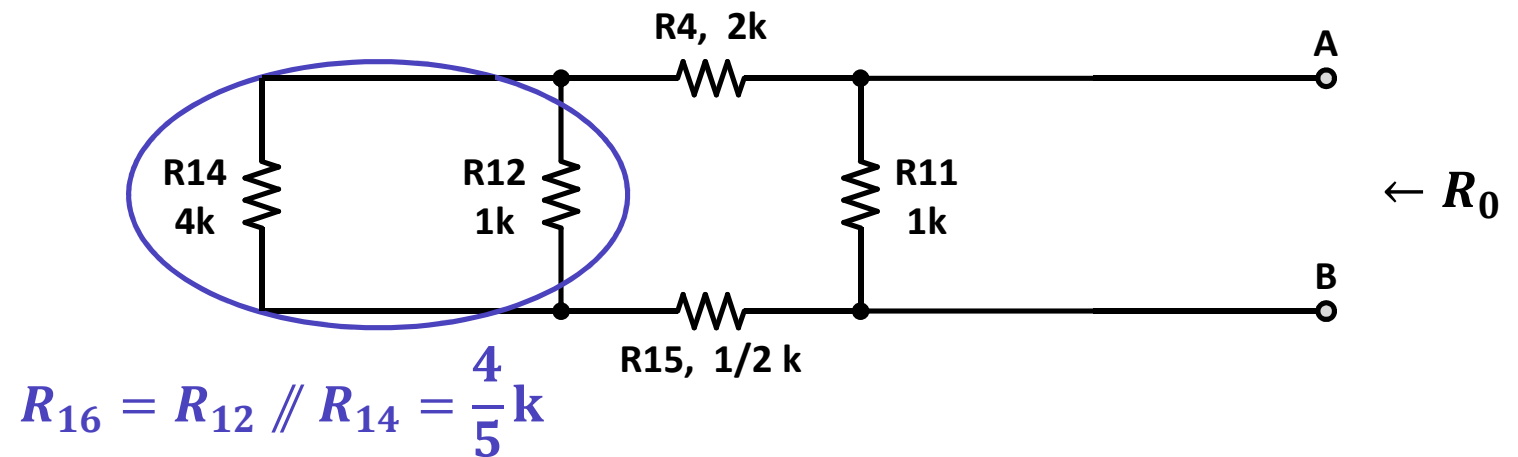
Exempel likströmsteori – Resistans

$$R_{14} = R_{13} + R_1 = 4k$$

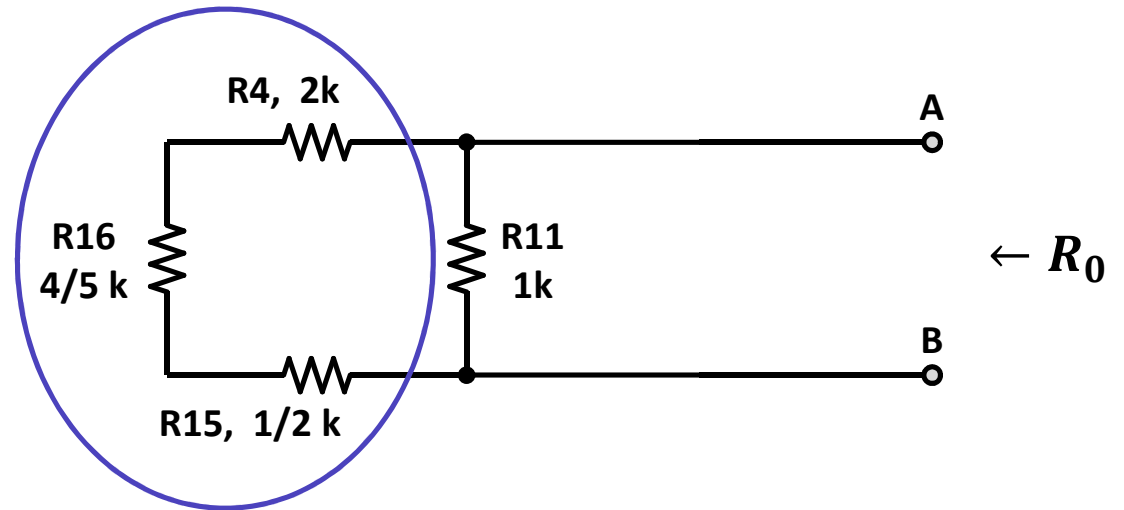
$$R_{15} = R_6 // R_8 = \frac{1}{2}k$$

Exempel likströmsteori – Resistans

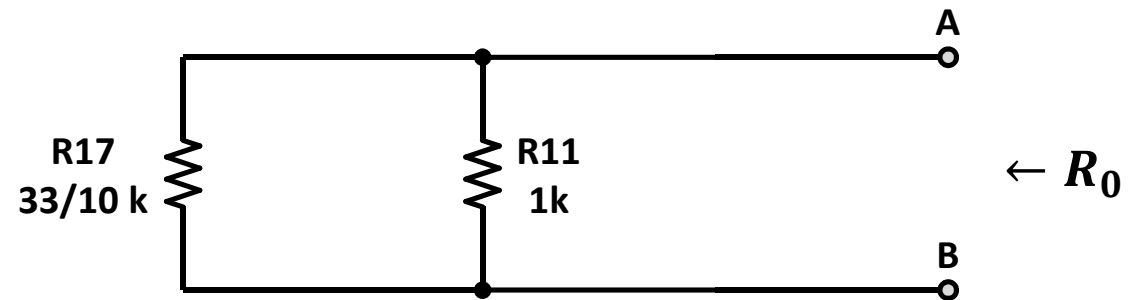

Exempel likströmsteori – Resistans

$$R_{17} = R_4 + R_{16} + R_{15} = \frac{33}{10} \text{ k}$$

Exempel likströmsteori – Resistans

$$R_0 = R_{11} \parallel R_{17} = \frac{33}{43} \text{ k}$$

Kontroll: $R_0 = \frac{U_0}{I_0} = \frac{33}{43} \text{ k}$

Mikael Olofsson
ISY/EKS

www.liu.se

Anteckningar från tavlan

Följande sidor innehåller mina anteckningar av det som hamnade på tavlan då jag löste exemplet. Dessa anteckningar innehåller lite mer än vad som faktiskt hamnade på tavlan.

Bestämning av tomgångsspänning 1

$$\text{Nod 1: } \frac{V_1 + E_5 - V_2}{R_{13}} + \frac{V_1 - V_3}{R_{12}} + \frac{V_1 - 0}{R_6} + I_{04} + \frac{V_1 + E_6 - 0}{R_8} = 0$$

$$\text{Nod 2: } \frac{V_1 + E_5 - V_2}{R_{13}} - \frac{V_2 - V_3}{R_1} - I_{03} = 0$$

$$\text{Nod 3: } \frac{V_2 - V_3}{R_1} + \frac{V_1 - V_3}{R_{12}} - \frac{V_3 - V_4}{R_4} = 0$$

$$\text{Nod 4: } \frac{V_3 - V_4}{R_4} + I_{03} - \frac{V_4 - 0}{R_{11}} - I_{01} = 0$$

Bestämning av tomgångsspänning 2

$$\left. \begin{aligned} \left(\frac{1}{R_{13}} + \frac{1}{R_{12}} + \frac{1}{R_6} + \frac{1}{R_8} \right) V_1 - \frac{1}{R_{13}} V_2 - \frac{1}{R_{12}} V_3 &= -\frac{E_5}{R_{13}} - \frac{E_6}{R_8} - I_{04} \\ -\frac{1}{R_{13}} V_1 + \left(\frac{1}{R_{13}} + \frac{1}{R_1} \right) V_2 - \frac{1}{R_1} V_3 &= -I_{03} + \frac{E_5}{R_{13}} \\ -\frac{1}{R_{12}} V_1 - \frac{1}{R_1} V_2 + \left(\frac{1}{R_1} + \frac{1}{R_{12}} + \frac{1}{R_4} \right) V_3 - \frac{1}{R_4} V_4 &= 0 \\ -\frac{1}{R_4} V_3 + \left(\frac{1}{R_4} + \frac{1}{R_{11}} \right) V_4 &= I_{03} - I_{01} \end{aligned} \right\}$$

Bestämning av tomgångsspänning 3

$$\begin{pmatrix} \frac{1}{R_{13}} + \frac{1}{R_{12}} + \frac{1}{R_6} + \frac{1}{R_8} & -\frac{1}{R_{13}} & -\frac{1}{R_{12}} & 0 \\ -\frac{1}{R_{13}} & \frac{1}{R_{13}} + \frac{1}{R_1} & -\frac{1}{R_1} & 0 \\ -\frac{1}{R_{12}} & -\frac{1}{R_1} & \frac{1}{R_1} + \frac{1}{R_{12}} + \frac{1}{R_4} & -\frac{1}{R_4} \\ 0 & 0 & -\frac{1}{R_4} & \frac{1}{R_4} + \frac{1}{R_{11}} \end{pmatrix} \begin{pmatrix} V_1 \\ V_2 \\ V_3 \\ V_4 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} -\frac{E_5}{R_{13}} - \frac{E_6}{R_8} - I_{04} \\ \frac{E_5}{R_{13}} - I_{03} \\ 0 \\ I_{03} - I_{01} \end{pmatrix}$$

Bestämning av tomgångsspänning 4

$$\begin{pmatrix} \frac{1}{2} + 1 + 1 + 1 & -\frac{1}{2} & -1 & 0 \\ -\frac{1}{2} & \frac{1}{2} + \frac{1}{2} & -\frac{1}{2} & 0 \\ -1 & -\frac{1}{2} & \frac{1}{2} + 1 + \frac{1}{2} & -\frac{1}{2} \\ 0 & 0 & -\frac{1}{2} & \frac{1}{2} + 1 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} V_1 \\ V_2 \\ V_3 \\ V_4 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} -2.5 - 1 - 5 \\ 2.5 - 5 \\ 0 \\ 5 - 6 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 3.5 & -0.5 & -1 & 0 \\ -0.5 & 1 & -0.5 & 0 \\ -1 & -0.5 & 2 & -0.5 \\ 0 & 0 & -0.5 & 1.5 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} V_1 \\ V_2 \\ V_3 \\ V_4 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} -8.5 \\ -2.5 \\ 0 \\ -1 \end{pmatrix}$$

Enheter

A ↗

1/kΩ

V

mA

Bestämning av tomgångsspänning 5

$$D = |A| = 3.5 \cdot \begin{vmatrix} 1 & -0.5 & 0 \\ -0.5 & 2 & -0.5 \\ 0 & -0.5 & 1.5 \end{vmatrix} + 0.5 \cdot \begin{vmatrix} -0.5 & -0.5 & 0 \\ -1 & 2 & -0.5 \\ 0 & -0.5 & 1.5 \end{vmatrix} - 1 \cdot \begin{vmatrix} -0.5 & 1 & 0 \\ -1 & -0.5 & -0.5 \\ 0 & 0 & -0.5 \end{vmatrix}$$

$$= 3.5 (1 \cdot 2 \cdot 1.5 - 1 \cdot 0.5 \cdot 0.5 - 0.5 \cdot 0.5 \cdot 1.5) + 0.5 (-0.5 \cdot 2 \cdot 1.5 + 0.5^3 - 0.5 \cdot 1 \cdot 1.5) - (-0.5^3 - 0.5) = \dots = 5.375$$

$$A_4 = \begin{pmatrix} 3.5 & -0.5 & -1 & -8.5 \\ -0.5 & 1 & -0.5 & -2.5 \\ -1 & -0.5 & 2 & 0 \\ 0 & 0 & -0.5 & -1 \end{pmatrix}$$

Samuel

$$D_4 = |A_4| = -12.25$$

$$V_4 = \frac{D_4}{D} = -2.2791 \text{ V}$$

$$U_0 = V_4 - 0 = -2.2791 \text{ V}$$

Bestämning av kortslutningsström 1

$$\text{Nod 1: } \frac{V_1 + E_5 - V_2}{R_{13}} + \frac{V_1 - V_3}{R_{12}} + \frac{V_1 - 0}{R_6} + I_{04} + \frac{V_1 + E_6 - 0}{R_8} = 0$$

$$\text{Nod 2: } \frac{V_1 + E_5 - V_2}{R_{13}} - \frac{V_2 - V_3}{R_1} - I_{03} = 0$$

$$\text{Nod 3: } \frac{V_2 - V_3}{R_1} + \frac{V_1 - V_3}{R_{12}} - \frac{V_3 - 0}{R_4} = 0$$

Bestämning av kortslutningsström 2

$$\begin{pmatrix} \frac{1}{R_{13}} + \frac{1}{R_{12}} + \frac{1}{R_6} + \frac{1}{R_8} & -\frac{1}{R_{13}} & -\frac{1}{R_{12}} \\ -\frac{1}{R_{13}} & \frac{1}{R_{13}} + \frac{1}{R_1} & -\frac{1}{R_1} \\ -\frac{1}{R_{12}} & -\frac{1}{R_1} & \frac{1}{R_1} + \frac{1}{R_{12}} + \frac{1}{R_4} \end{pmatrix} \begin{pmatrix} V_1 \\ V_2 \\ V_3 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} -\frac{E_5}{R_{13}} - \frac{E_6}{R_8} - I_{04} \\ \frac{E_5}{R_{13}} - I_{03} \\ 0 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 3.5 & -0.5 & -1 \\ -0.5 & 1 & -0.5 \\ -1 & -0.5 & 2 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} V_1 \\ V_2 \\ V_3 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} -8.5 \\ -2.5 \\ 0 \end{pmatrix}$$

A ↗

↖ b

Bestämning av kortslutningsström 3

$$\begin{pmatrix} v_1 \\ v_2 \\ v_3 \end{pmatrix} = A^{-1} \cdot b = \begin{pmatrix} -4.5152 \\ -6.7273 \\ -3.9399 \end{pmatrix}$$

$$\begin{aligned} I_k &= I_{03} + \frac{v_3 - 0}{R_4} - I_{01} - 0 = 5 + \frac{-3.9399}{2} - 6 = \\ &= -2.9697 \text{ mA} \end{aligned}$$